Ir. W. D. J. Tuinzing / **Nader onderzoek naar de gedragingen van de grote ratelaar gewenst [1])**

Rijkslandbouwconsulent voor Griend en Riet

We kennen verschillende vormen van hakhout. Wilgenhakhout - beter als griendhout bekend - is er een van. Al deze soorten van hakhout hebben hun tijd gehad. Van de een na de ander is het hout in onbruik geraakt, of het brengt althans zo weinig meer op, dat de eigenaar zich genoodzaakt ziet naar een andere, winstgevende bestemming van de grond uit te kijken. Liefst zal hij een zodanig gebruik kiezen, dat het overbodig is tot een kostbare maatregel als het rooien van de struiken over te gaan. Beplanting met een snelgroeiende houtsoort als de populier betekent in menig geval de oplossing van het vraagstuk. Tal van grienden zijn zodoende in de loop van de jaren in populierenbos omgezet.

Peppelbossen met een onderteelt van wilgenhakhout zijn reeds lang bekend. Met name in Schijndel en de omgeving daarvan was het vroeger gebruikelijk de grond niet alleen met populier en els, maar bovendien met griendhout te bepoten, nadat het terrein terwille van de ontwatering op dammen was gelegd. Een vijftiental jaren lang leverden deze bossen elke drie jaar het hakhout op, waaruit stokken voor de vervaardiging van hoepels werden gesnoeid. Het inzicht is echter gerijpt, dat het welig opschietende en vlakwortelende griendhout een minder gelukkige keuze vormt voor de onderteelt in een populierenbos, aangezien de peppel eveneens snel groeit en vlak wortelt. Mede als gevolg daarvan is deze wijze van werken verlaten. Onder de bomen is de els alleenheerser geworden en slechts hier en daar zijn nog wat ware grienden gesticht.

Wie thans grienden met populieren bepoot, heeft met geheel andere omstandigheden te maken. Deze grienden zijn gewoonlijk immers oud en vervallen, zodat van een snelle groei van het wilgenhout geen sprake meer is. Door geregeld oogsten van het een- of tweejarige gewas, waarvoor op het ogenblik genoeg liefhebbers te vinden zijn, wordt het aftakelen van de griend nog versneld, vooral nu het onderhoud gestaakt is. Menigeen zal trouwens ervoor zorgen, dat wat griendstruiken nabij de jonge bomen zijn opgeruimd. Hierdoor wordt het mogelijk met geringe kosten in nazomer of herfst het onkruid rondom de boompjes af te maaien. Laat de ruimte het toe, dan gebeurt dit met het pikzeisje, dat het vuil korter afsnijdt dan de wiedoord dit doet. Het onkruid wordt daarbij van de bomen vandaan tegen de stommels aan gemaaid. Een en ander komt niet alleen de groei van de jonge bomen ten goede, maar vergemakkelijkt tevens het toezicht op schade door reeën en muizen, alsmede het toedienen van kunstmest. Mogelijk voorkomt het „rondmaaien" van de boompjes bovendien nadeel, indien een griend, rijk aan onkruid, in brand mocht raken, wat zich vooral in nawinter en voorjaar meer dan eens heeft voorgedaan!

Foto 1. Wordt de ratelaar niet zorgvuldig opgeruimd, dan is het met de griend spoedig gedaan.

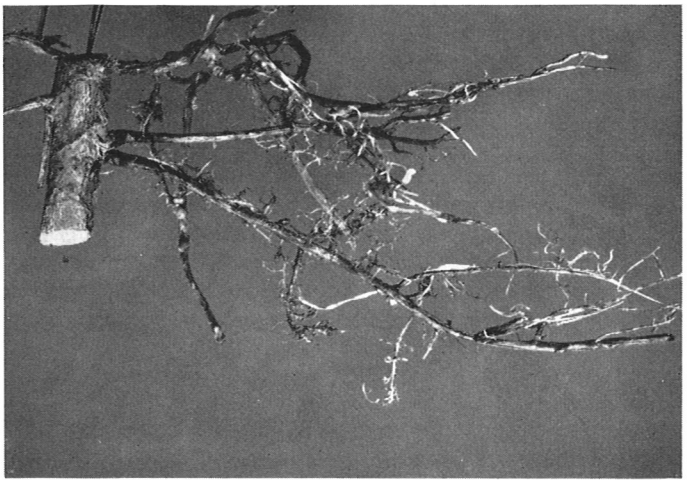

Foto 2. De (witte) zuigwortels van de ratelaar zoeken met die van de wilg contact.

Aan onkruiden in de griend geen gebrek. Berucht is de Grote ratelaar, *Rhinanthus glaber* Lamk., die in kringen van griendtelers beter bekend is als schartel (Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland) of otte (Overijssel). Waar de ratelaar verschijnt, kwijnt het griendhout weg. Voor het verkrijgen van zouten en water is dit onkruid namelijk aangewezen op de wortels van andere planten; niet alleen op die van grassen en verscheidene onkruiden, zoals vrij algemeen bekend is, maar ook op die van griendhout. De ratelaar bezit weliswaar zelf ook wortels, maar dit zijn zuigwortels, waarmee hij zich eenvoudig toegang tot die van andere planten verschaft. Het is dus een echte woekerplant, een parasiet. Aangezien zij echter wel normale, groene bladeren bezit en dus bladgroen tot haar beschikking heeft, leeft ze niet geheel ten koste van andere

[1]) Foto's Stichting Proefstation voor de Akker- en Weidebouw.

Gebrs. J. C. & P. C. van 't Westeinde

Kwekerij „Westhof"

's-Heer Arendskerke (Z.) - Telefoon 01106-219

☆

Specialiteit:

Populieren **nuts-laanbomen**

planten, zoals b.v. wel het Warkruid of Duivelsnaaigaren. De ratelaar wordt daarom een halve parasiet of hemiparasiet genoemd. De planten van de Grote ratelaar staan vaak mannetje aan mannetje en dit stelt ze in staat kerngezonde grienden met onkruid en al te laten wegsterven.
Populier en wilg behoren tot dezelfde plantenfamilie; beide wortelen oppervlakkig; alle twee zijn het snelle groeiers. Er is daarom zeker aanleiding zich af te vragen, in hoeverre ook de populier tot de waardplanten van de Grote ratelaar behoort en, indien dit het geval is, of de jonge boom aanmerkelijk nadeel ervan kan ondervinden. Er werd een eerste aanwijzing verkregen, dat de zuigwortels van de ratelaar zich inderdaad op de wortels van de populier kunnen hechten. Nader onderzoek zal moeten leren, in hoeverre dit een algemeen verschijnsel is en of eigenlijk wel van schade kan worden gesproken. Dreigt hier werkelijk gevaar, dan zal men de kiemplantjes van het gevreesde onkruid door een zorgvuldige bespuiting van de directe omgeving van de bomen dienen te doden. De vernietiging van kiemplanten is geen vraagstuk meer: verscheidene middelen zijn hiervoor beschikbaar. Niet alle zaad kiemt echter in hetzelfde jaar, zodat de behandeling enkele jaren achtereen zal moeten gebeuren. Wie in deze korte periode, waarin de plant zo uiterst kwetsbaar is, niet ingrijpt, zal in elk geval zijn slag dienen te slaan, voordat de ratelaar zaad heeft gevormd. Wie griendhout moet sparen, staat hier voor een heel wat moeilijker taak dan degene, die slechts de populieren behoeft te ontzien. De ervaring in de griendcultuur is deze, dat door eenmaal kort afmaaien de jonge ratelaar niet gedood wordt, zoals in grasland wel het geval is. Nauwkeurige herhaling is noodzakelijk. Degene, die het binnendringen in de griend van dit beruchte onkruid tijdig ontdekt, neemt zijn toevlucht daarom vaak tot het wegplukken ervan aan het begin van de bloei. Dit is immers het ogenblik, waarop het zijn aanwezigheid duidelijk verraadt. Weinig onkruiden op zware grond, die zich zo gemakkelijk laten uittrekken als de ratelaar!

Foto 3. Verkeert de populier met de ratelaar in goed gezelschap?

J. C. van 't Westeinde / **De populier in de kwekerij**

Populierenkweker

In aansluiting op een vorige bijdrage zullen wij thans de plantafstanden in de kwekerij nader bezien.

Het stekken en planten.

Zodra in het voorjaar de grond voldoende droog is, kan deze oppervlakkig, d.w.z. 10-15 cm diep, bewerkt worden. Hiervoor geen frees gebruiken, althans zeker niet op wat zwaardere gronden. Op kleigrond heeft de frees als grondbewerkingsmachine weinig zin, nu er betere machines zijn. Vóór de grondbewerking strooien we de kunstmest erop, al naar gelang de behoefte van de grond. Algemene richtlijnen zijn: veel fosfaat, normale kalibemesting en matig tot zeer matig met stikstof. Bij gronden met een lage pH of een laag kalkgehalte de fosfaat in de vorm van Thomasslakkenmeel geven. Is de grond eenmaal voldoende droog dan deze bewerken met een wat afgesleten kromtandegge of een goede duizendpootegge. Normaal zal men met één bewerking kunnen volstaan, zo niet, dan twee maal eggen. Als trekkracht een traktor met kooiwielen gebruiken, vooral deze laatste zijn nodig wil men niet al te diepe wielsporen vormen.
De afstanden waarop men de stek uitzet zijn afhankelijk van het type populiereplant dat U denkt te gaan kweken. Dit kunnen 1-jarige planten, 2-jarige of 3-, soms 4-jarige planten zijn. Verder is die plantafstand ook gekoppeld aan het bestaande machinepark van de kweker. U zult wel begrepen hebben, dat het de bedoeling is, deze cultuur zoveel als mogelijk is te mechaniseren. Indien we ervan uitgaan dat we 1-jarig bewortelde planten willen kweken, nemen wij een rijenafstand van 55 à 60 cm. Die rijenafstand is een vaste maat, want daar zijn de machines op gebouwd of ingesteld, n.l. een toolbar met gleuven- of sleuventrekkers, in welke gleuventrekker de stek wordt gezet. De afstand in de rij is enigszins afhankelijk van het ras. Zo mag men een zwakkere groeier, zoals b.v. P. nigra 'Italica' of 'Regenerata Duitsland', iets dichter stekken dan b.v. 'I 214'. Ook kunnen rassen welke weinig of geen zijtakken vormen in het eerste jaar, zoals b.v. 'Serotina', ook met iets minder ruimte toe dan b.v. 'Robusta'.
Een normale afstand in de rij noem ik 40 cm. Men krijgt dan een prima kwaliteit 1-jarig bewortelde plant. Fruitkwekers, die voor windscherm veelal hogere eisen stellen dan normale populierenafnemers, verlangen meestal 1-jarige planten, geteeld op een afstand van 45 tot 50 cm in de rij. Bij deze plantafstanden krijgt U zware, gezonde, levensvatbare planten, zoals een 1-jarige populier behoort te zijn. Voorwaarden zijn prima, gezond en goed afgehard stekhout, want U mag hier niet te veel uitvallers in hebben. Hoe is nu de praktijk? Daar stekt men populieren op alle afstanden. Zelfs op afstanden van 25 x 25 cm en nog wel dichter. Men redeneert dan als volgt: hoe meer planten ik op een ha kan telen hoe liever, als ze maar aan de N.A.K.B.-eisen voldoen (een goede verhouding tussen lengte en dikte, en 10 mm diameter op 25 cm boven